

ULEDSAGEDE AFGHANSKE FLYGTNINGEBØRN

Januar 2011, Karen-Inge Karstoft

“UNACCOMPANIED AFGHAN CHILDREN WHO MAKE THE LONG TRIP TO EUROPE ARE DEEPLY AND NEGATIVELY AFFECTED BY THEIR EXPERIENCE. AS WELL AS THE HARDSHIPS AND ABUSES OF THE JOURNEY, AFTER ARRIVAL THEY ARE CONFRONTED WITH THE PROSPECT OF FORCED RETURN TO AFGHANISTAN, COUPLED WITH CONTINUING PRESSURE FROM FAMILY MEMBERS TO SEND REMITTANCES HOME, SO THAT DEBTS INCURRED TO PAY FOR THE JOURNEY CAN BE PAID OFF” (UNHCR 2010)

Antallet af uledsagede afghanske flygtningebørn, der ansøger om asyl i Danmark, er steget kraftigt de senere år. Dette er i tråd med udviklingen i de øvrige europæiske lande. Alt imens der også kommer uledsagede flygtningebørn til Danmark fra andre lande, udgør de afghanske flygtningebørn majoriteten.

Følgende skrivelse vil beskrive tendenser og undersøgelser blandt uledsagede flygtningebørn generelt, for derefter at snævre ind på den viden, der findes om uledsagede afghanske flygtningebørn.

ULEDSAGEDE FLYGTNINGEBØRN – DEFINITIONER, FAKTA OG UNDERSØGELSER

Et uledsaget flygtningebarn defineres som ethvert barn, der er fysisk adskilt fra sine forældre, og som ikke er under beskyttelse af en værge eller anden ansvarlig voksen, og som er asylsøgende, anerkendt flygtning eller på anden måde fordrevet fra sit hjemland (Huemer et al. 2009).

Ifølge FNs flygtningehøjkommissariat søgte over 15.000 uledsagede flygtningebørn om asyl i EU-landene samt Norge og Schweiz i 2009 (UNHCR 2010b). I Danmark var dette tal 529, svarende til 14 % af alle asylansøgninger i 2009 (Udlændingetjeneste 2010).

Uledsagede flygtningebørn udgør en særlig risikogruppe (AFR 2010). De er ofte flygtet pga. krig, forfølgelse eller ekstrem fattigdom og er lette ofre for menneskehandel. Ofte har de været undervejs længe og uden beskyttelse. Med disse risikofaktorer er deres beskyttelse i EU generelt og i modtagelandet specifikt vigtig. I EU er de uledsagede flygtningebørn omfattet af FNs børnekonvention, ligesom det nyligt vedtagne Stockholm Programme har særlige retningslinjer for beskyttelse af uledsagede flygtningebørn (The Stockholm Programme 2009).

En række rapporter fra forskellige organisationer har de senere år beskæftiget sig med forholdene for de uledsagede flygtningebørn; herunder UNICEF, Red Barnet, UNHCR og EU's Agentur for Grundlæggende Rettigheder (AFR). Udover at beskrive de vanskelige forhold og problematikker, børnene har levet og flygtet under, beskriver disse rapporter, at børnenes fundamentale rettigheder ofte ikke bliver opfyldt i modtagelandene. To nyligt udgivne rapporter (UNHCR 2010a; UNICEF 2010) omhandler specifikt uledsagede flygtningebørn fra Afghanistan og vil blive beskrevet mere detaljeret senere.

Den videnskabelige, psykologfaglige litteratur på området er sparsom, men der findes dog en mængde originalstudier samt enkelte reviews på området. De fleste af disse artikler har fokuseret på traume-perspektivet og især på posttraumatisk stress (PTSD). I de fleste artikler skelnes der ikke mellem børn fra forskellige lande.

GENERELLE FUND – VIDENSKABELIGE ARTIKLER

En række studier henover det seneste årti har sammenlignet psykologiske problemstillinger etc. hos uledsagede flygtningebørn (UFB) med samme problemstillinger hos ledsagede flygtningebørn (LFB) og i enkelte studier også med ikke-flygtningebørn (IFB). Overordnet set peger alle disse studier i samme retning: både antallet af oplevede traumatiske begivenheder samt deres indflydelse på børnene og dermed risikoen for udvikling af symptomer på PTSD, angst og depression, er markant større hos UFB end hos LFB og IFB (se fx Huemer et al. 2009; Hodes et al. 2008; Bean et al. 2007a).

Det ser ud til, at symptomniveauet er afhængigt af køn, således at flere piger end drenge oplever symptomer på såvel PTSD som angst og depression. Ligeledes korrelerer højere alder med tungere symptomatologi i gruppen af uledsagede flygtningebørn. Alderens indvirkning på symptomatologien kan hænge sammen med en anden faktor, nemlig antallet, typen og alvoren af de traumer, barnet har været udsat for, der ligeledes korrelerer positivt med graden af psykopatologi. Et enkelt studie (Hodes et al. 2008), der beskæftiger sig med prædiktorer for udviklingen af PTSD-symptomer, finder, at de væsentligste prædiktorer er antallet af oplevede traumatiske begivenheder, køn og leveforhold i modtagelandet.

Et belgisk studie (Derluyn & Broekaert 2007) har estimeret prævalensen af PTSD blandt UFB til mellem 37 og 47 %. Især er prævalensen høj blandt piger med mange traumatiske oplevelser.

Et enkelt follow-up studie (Bean et al. 2007b) viser, at baseline psykopatologi er den stærkeste prædiktor for psykopatologi ved follow-up måling efter 12 måneder. Demografiske faktorer udover alder har kun begrænset eller ingen indflydelse, ligesom der heller ikke ses store forskelle mellem børn fra forskellige lande. Dette fortolker forfatterne tentativt som indikation på, at antallet og typen af traumatiske oplevelser, et barn er udsat for, er en bedre prædiktor for psykopatologi end demografiske faktorer som oprindelsesland, køn og alder. Der ses ingen tendens til reduktion i symptomatologi over tid, hvilket tyder på, at de psykologiske vanskeligheder oplevet af UFB kan være kroniske.

Det er generelt svært at afgøre, om barnets vanskeligheder skyldes (Bean et al. 2007a):

- a) Problemer og oplevelser *før* afrejsen
- b) Stress i forbindelse med *afrejsen*
- c) Stress i forbindelse med *rejsen*, venteperioder, ophold i detentionscentre etc.
- d) Stress *efter ankomsten* til det nye land og tilpasningen til det nye liv
- e) En akkumulation af alle disse faktorer

Det vil også i fremtiden være en stor udfordring at forsøge at skille disse faktorer ad.

OM STUDIERNES KVALITET OG IMPLIKATIONER VED FORSKNINGEN

Der er flere problemer og udfordringer ved de beskrevne studier og andre, ikke-inkluderede studier inden for området (Huemer et al. 2009).

Generelt er der stor risiko for selektionsbias. Langt de fleste studier omfatter overvejende eller udelukkende drenge. Dette er muligvis blot en afspejling af en virkeligheden, men kan også skyldes en skævvridning – og i det der ses en korrelation mellem køn og niveauet af psykopatologi kan denne skævvridning have betydning for undersøgelsesresultater. I rekrutteringsfasen findes respondenterne desuden ofte på behandlingscentre eller lignende, og det vil derfor ofte være behandlingssøgende UFB, der deltager i undersøgelse, mens de, der ikke søger behandling, sjældnere er med i undersøgelse.

Derudover kan der være problemer med sprog, inkonsistente oversættelser af spørgeskemaer etc.¹ Målgruppen for undersøgelse er generelt meget heterogen, i det der er tale om børn fra forskellige lande og med forskellig kulturel og familiær baggrund. Generel mangler der kulturelt sensitive samt standardiserede undersøgelsesredskaber til multikulturelle populationer. Ydermere kan børnenes motiver for at flygte være meget forskellige, og ligeledes kan de oplevelser, de har været udsat for. Langt fra alle studier har tilstrækkeligt fokus på disse store forskelle i børnenes baggrund.

ULEDSAGEDE AFGHANSKE FLYGTNINGEBØRN

I Danmark var der en drastisk stigning i antallet af uledsagede mindreårige asylansøgere fra 2007 til 2008, og denne stigning fortsatte i 2009. Stigningen udgøres næsten udelukkende af et øget antal asylansøgninger fra uledsagede afghanske flygtningebørn (se tabel 1). Af de 529 uledsagede flygtningebørn, der søgte om asyl i Danmark i 2009, var 386 (73 %) fra Afghanistan (Udlændingetjenesten 2010).

ANTAL ULEDSAGEDE MINDREÅRIGE ASYLANSØGERE 2004-2009

Nationalitet	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Afghanistan	22	11	17	39	168	386
Algeriet	3	3	3	0	6	8
Irak	8	7	51	31	67	30
Iran	6	5	5	3	20	22
Somalia	12	7	3	3	5	26
Syrien	0	2	1	0	0	11
Øvrige	77	74	27	17	36	46
I alt	128	109	107	93	302	529
<i>Heraf i % af alle ansøgninger</i>	<i>4 %</i>	<i>5 %</i>	<i>5 %</i>	<i>5 %</i>	<i>13 %</i>	<i>14 %</i>

Tabel 1. Udviklingen i antallet af uledsagede mindreårige asylansøgere i Danmark i perioden 2004-2009 (Udlændingetjenesten 2010).

¹ Et dansk initiativ, der skal skabe overblik over undersøgelsesredskaberne på området, er pt. under udarbejdelse ved Videnscenter for Psykotraumatologi, Syddansk Universitet, Odense

To rapporter fra 2010 fokuserede specifikt på problemstillinger blandt uledsagede flygtningebørn fra Afghanistan (UNHCR 2010a; UNICEF 2010). Rapporten fra UNICEF giver primært en beskrivelse af UFB som gruppe – og ikke så meget om de begivenheder og sårbarheder, der har interesse fra et psykotraumatologisk perspektiv. Derfor er det hovedsageligt UNHCR-rapporten, der vil blive beskrevet.

Rapporten fra UNHCR er baseret på interviews med 110 afghanske drenge med ophold i Frankrig, Grækenland, Italien, Holland, Norge, Tyrkiet og England. Samplet er ikke repræsentativt og data har ikke statistisk signifikans. Drengenes alder varierer fra 9->18 år; 70 % er 16 år eller derover. Børnene er flygtet fra fattigdom, politisk ustabilitet, fysisk usikkerhed og med håbet om at finde frihed, arbejde og at kunne bidrage økonomisk til familien i Afghanistan. De fleste drenge er den ældste i familien og i mange tilfælde er det forældrene, der har besluttet, at sønnen skal rejse.

Den mest almindelige rute for de interviewede børn er via Iran til Tyrkiet og herfra videre til Grækenland, for herfra at foretage den videre rejse til destinationslandet. Det fremgår, at mange af børnene har været igennem oplevelser, der kan karakteriseres som værende traumatiserende af karakter – især fremhæves bådturen fra Tyrkiet til Grækenland, der foregår i gummibåde og hvor de fleste børn har set andre drukne for øjnene af dem. Grækenland har de senere år været stærkt kritiseret af det internationale samfund for sin behandling af UFB for sin afvisning af flygtninge, for illegal deportering og for inhumane forhold i de centre, hvor flygtningene holdes i detention. Det fremhæves desuden, at det professionelle personale i akutte modtagecentre i Grækenland vurderede, at mange UFB oplever akut depression.

Rapporten konkluderer, at de uledsagede afghanske flygtningebørn udgør en særligt udsat gruppe med stor risiko for udvikling af psykiske følgevirkninger. Udover de stærke og potentielt traumatiserende oplevelser på rejsen og de omstændigheder, der var grund til deres flugt, forøges deres sårbarhed yderligere af usikkerheden og det høje pres, der udgør deres vilkår i modtagelandet.

OPSAMLLENDE KOMMENTARER

De uledsagede flygtningebørn udgør en betragtelig gruppe af alle de, der søger om asyl i både Danmark og resten af Europa. Størstedelen af disse flygtningebørn kommer fra Afghanistan.

Alle undersøgelser tyder på, at der er tale om en psykologisk set sårbar gruppe, i det de er udsat for en lang række traumatiserende oplevelser, og fordi disse oplevelser giver høj forekomst af psykologisk morbiditet. Udover antallet og graden af traumer synes også forholdene i både transit- modtagelandene at spille ind på graden af psykopatologi.

Det synes derfor afgørende, at psykologiske problemstillinger hos denne gruppe afdækkes, ligesom de forhold i modtagelandene, der er af betydning for udvikling af/beskyttelse mod psykopatologi, kortlægges og udvikles til gavn for de uledsagede afghanske flygtningebørn.

LITTERATUR

- Bean, Tammy M; Derluyn, Ilse; Eurelings-Bontekoe, Elisabeth; Broekaert, Eric and Spinhoven, Philip (2007a) Comparing Psychological Distress, Traumatic Stress Reactions, and Experiences of Unaccompanied Refugee Minors With Experiences of Adolescents Accompanied by Parents. *The Journal of Nervous and Mental Disease* 195(4): 288-297
- Bean, Tammy M; Eurelings-Bontekoe, Elisabeth; Spinhoven, Philip (2007b) Course and predictors of mental health of unaccompanied refugee minors in the Netherlands: One year follow-up. *Social Science & Medicine* 64(6): 1204-1215.
- Derluyn, Ilse; Broekaert, Eric. (2008) Unaccompanied refugee children and adolescents: The glaring contrast between a legal and a psychological perspective. *International Journal of Law and Psychiatry* 31(4): 319-330
- FRA (2010) *Separated, asylum-seeking children in European Union Member States*. European Union Agency for Fundamental Rights.
- Hodes, Matthew; Jagdev, Daljit; Chandra, Navin; Cunniff, Anna. (2008). Risk and resilience for psychological distress amongst unaccompanied asylum seeking adolescents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 49(7): 723-732
- Huemer, Julia; Karnik, Niranjana S; Voelkl-Kernstock, Sabine; Granditsch, Elisabeth; Dervic, Kanita; Friedrich, Max H; Steiner, Hans (2009). Mental health issues in unaccompanied refugee minors. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health* 3
- The Stockholm Programme. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:EN:PDF>. Sidst hentet d. 25. januar 2011.
- Udlændingetjenesten (2010) Tal og fakta på udlændingområdet 2009. http://www.nyidanmark.dk/NR/ronlyres/FE564B43-5F00-4796-B041-59794779B147/0/tal_og_fakta_paa_udlaendingeomraadet_2009.pdf. Senest hentet d. 25. januar 2011.
- UNHCR (2010a) *Trees only move in the wind. A study of unaccompanied Afghan children in Europe*.
- UNHCR (2010b) UNHCR Statistical Yearbook 2009. Chapter IV: Asylum and Refugee Status Determination.
- UNICEF (2010). *Children on the move. A report on Children of Afghan Origin Moving to Western Countries*.